

FI lausuntopyyntö VV

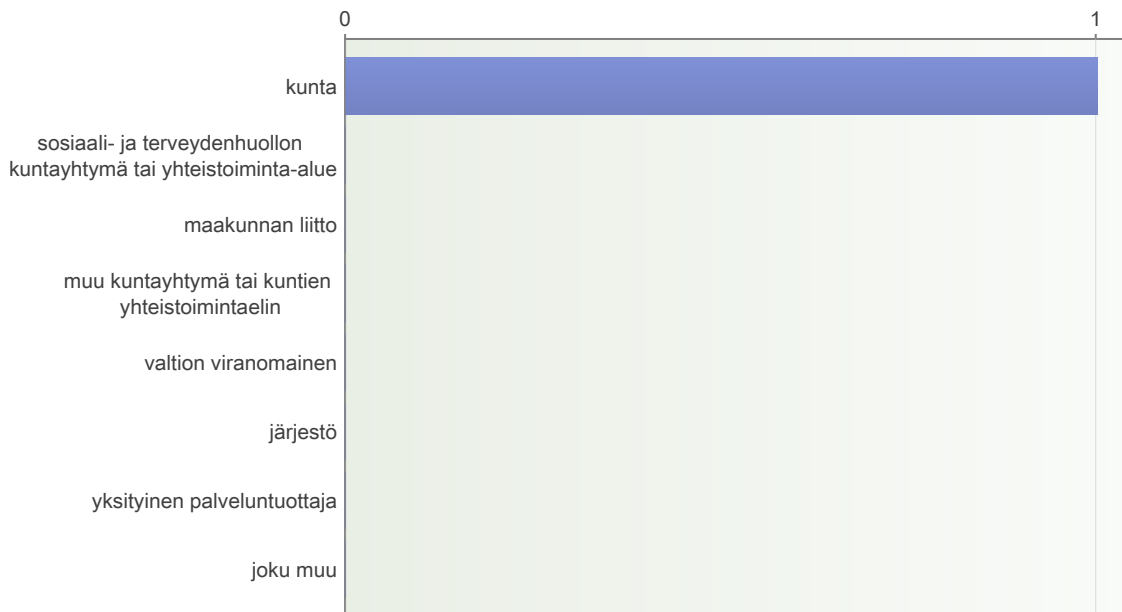
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Kosken TI kunta	Jukka Matilainen	jukka.matilainen@koski.fi	28.2.2017	kunnanhallitus

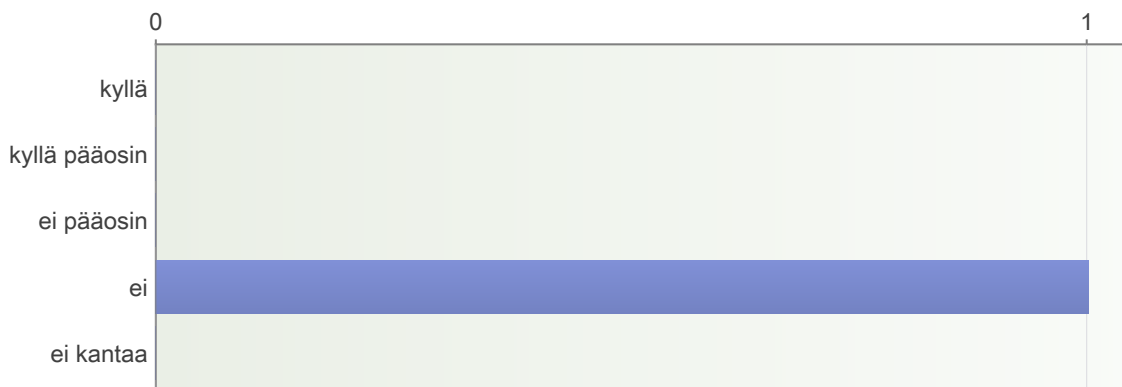
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

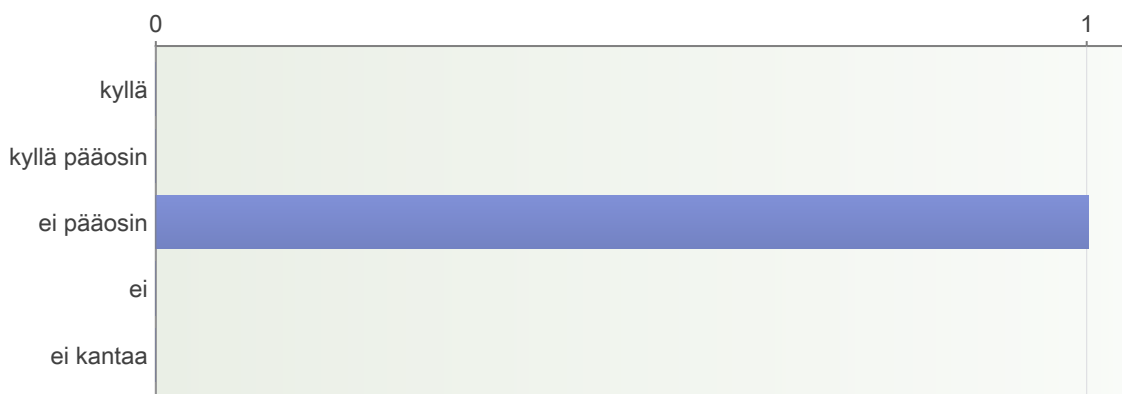

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

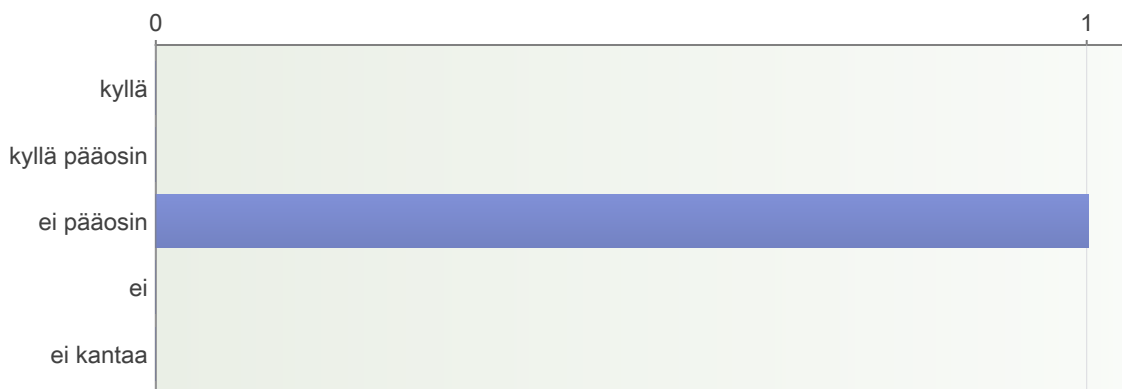

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

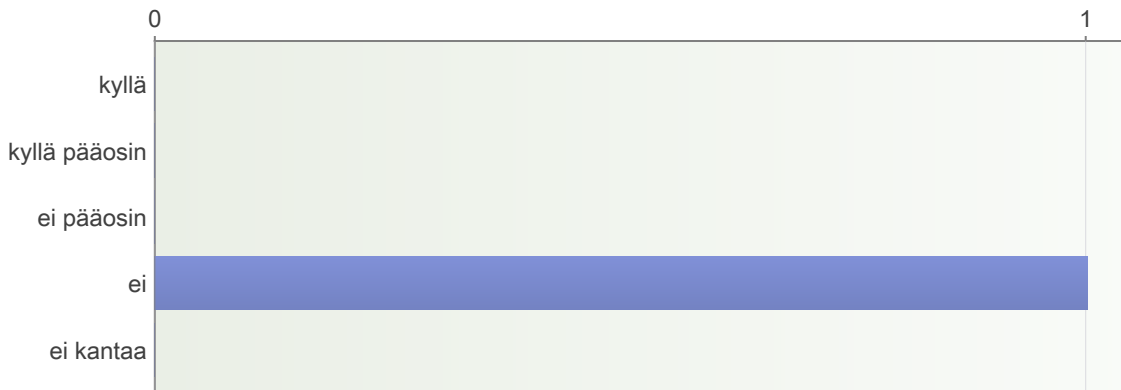

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

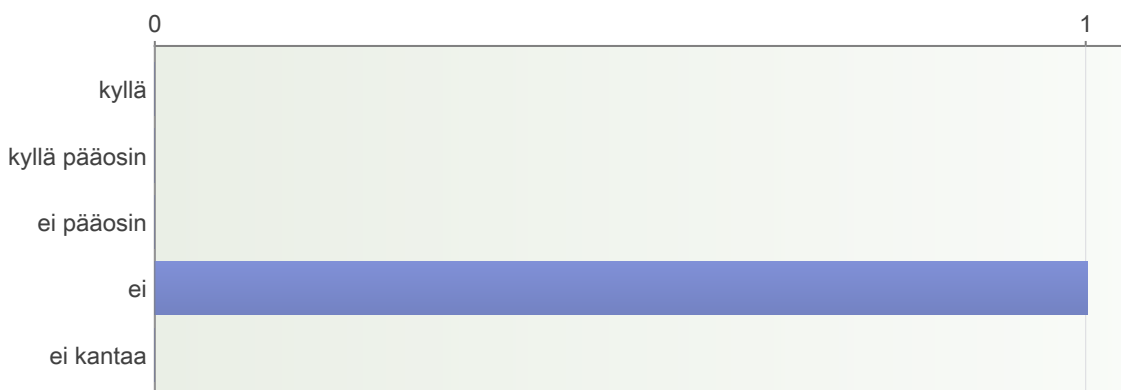

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

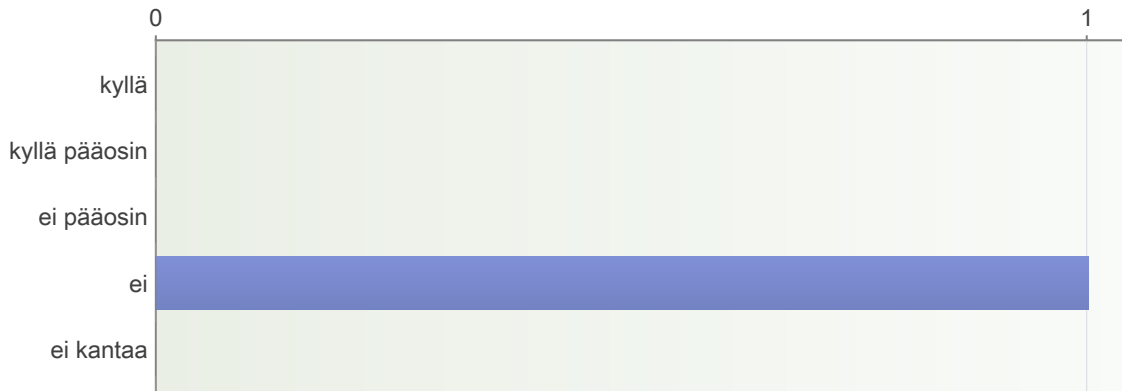

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittäväällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

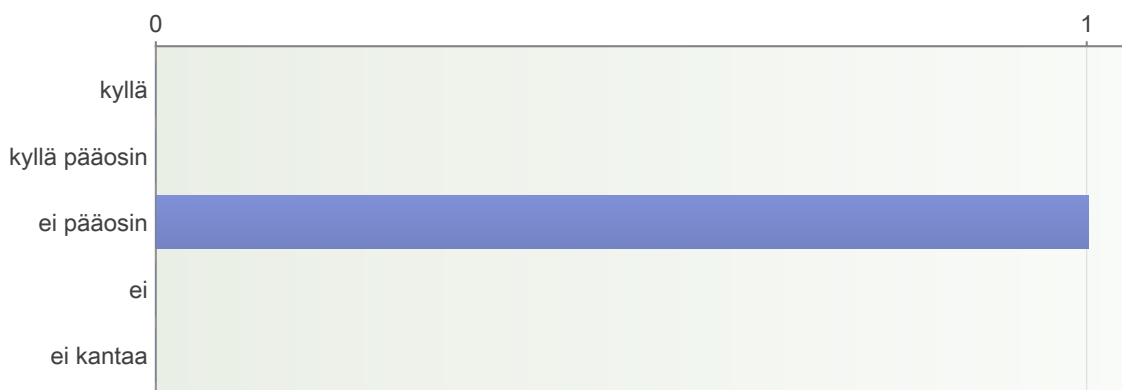

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

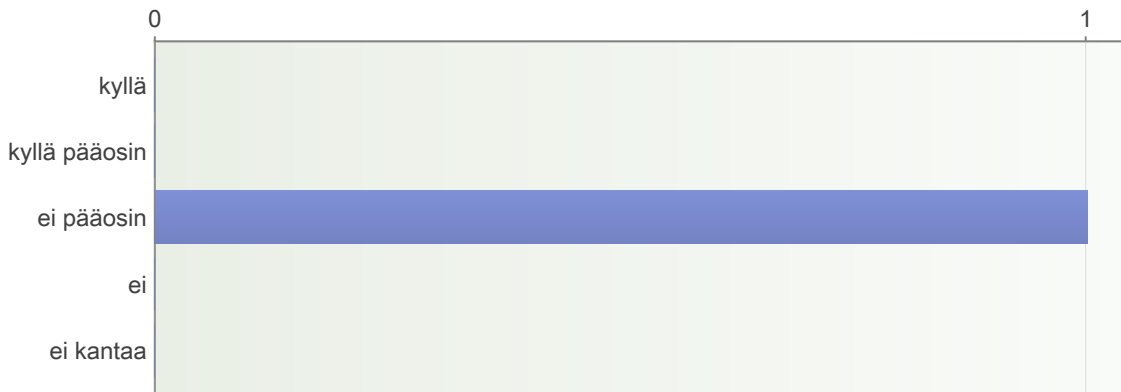

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöittettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

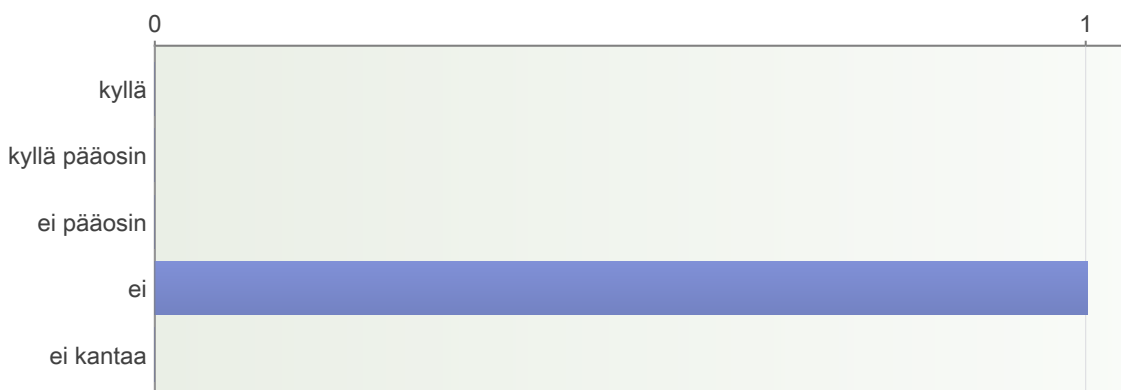
Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

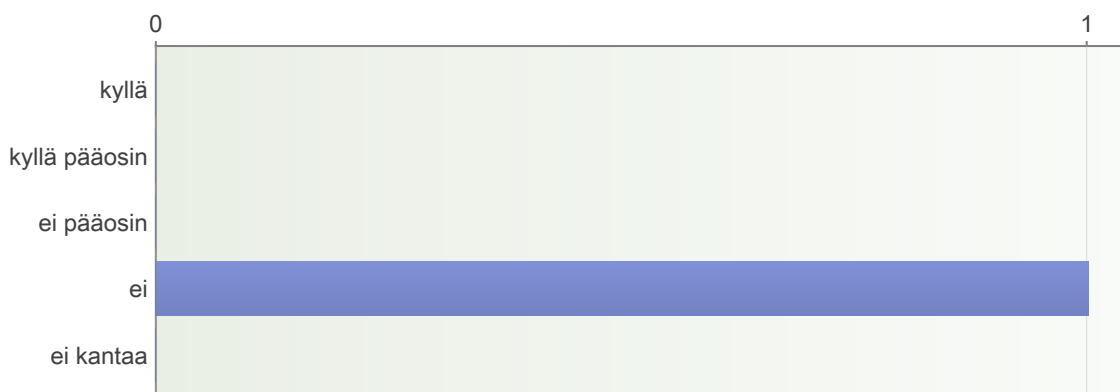

21. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

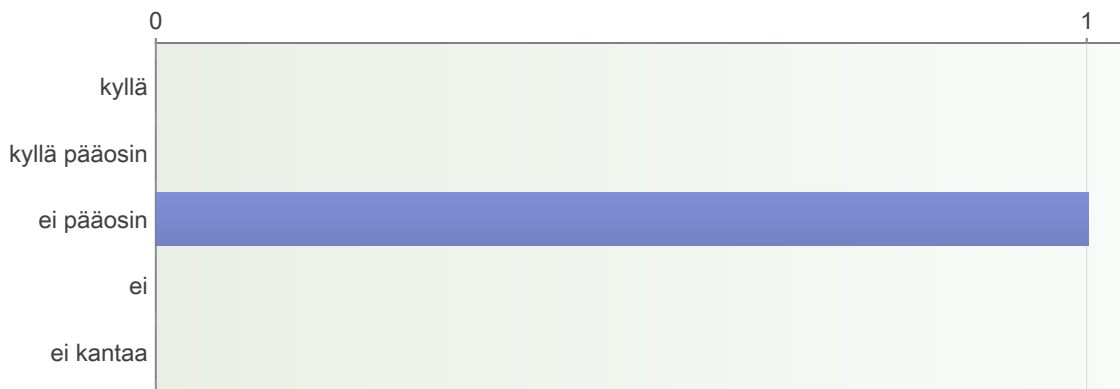

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

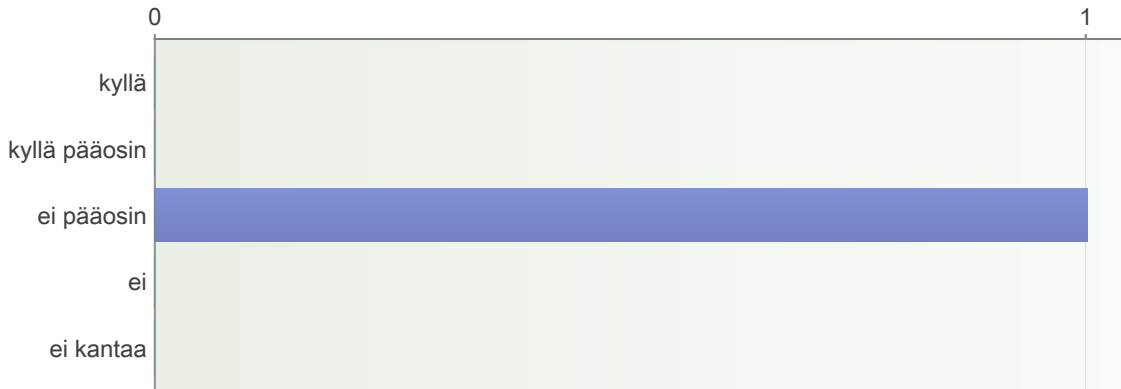

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

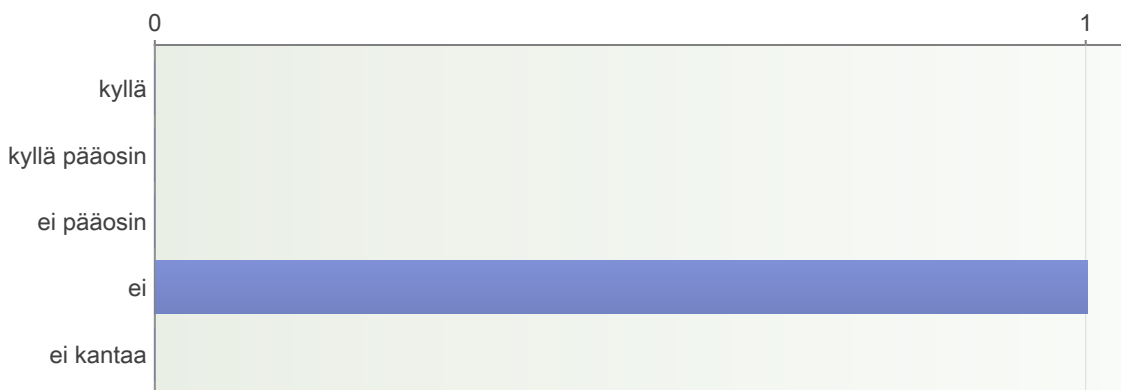

27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

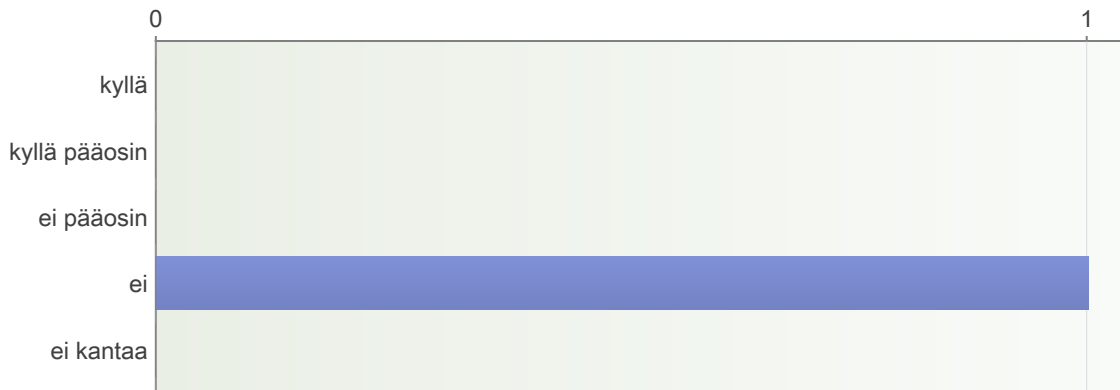

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

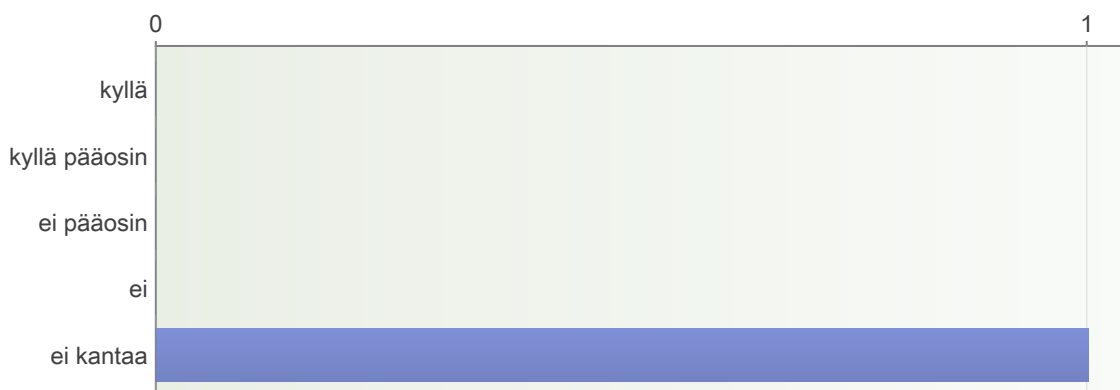

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

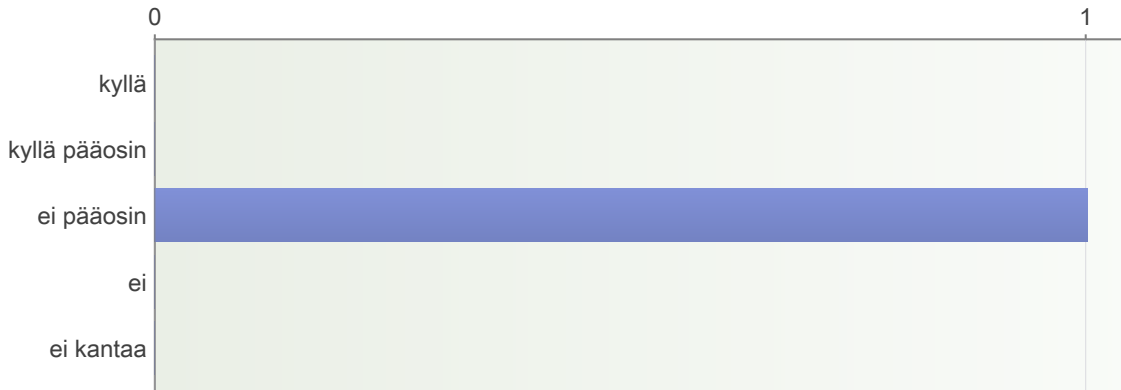

33. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

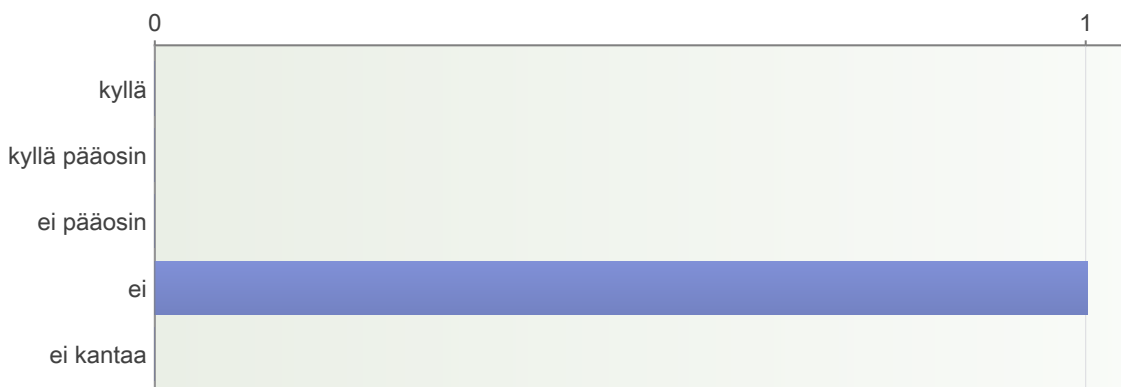
35. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

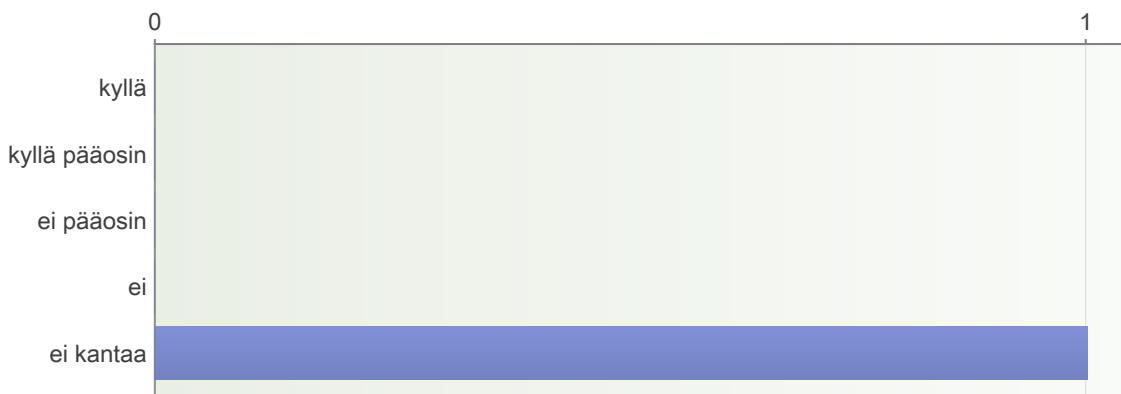

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

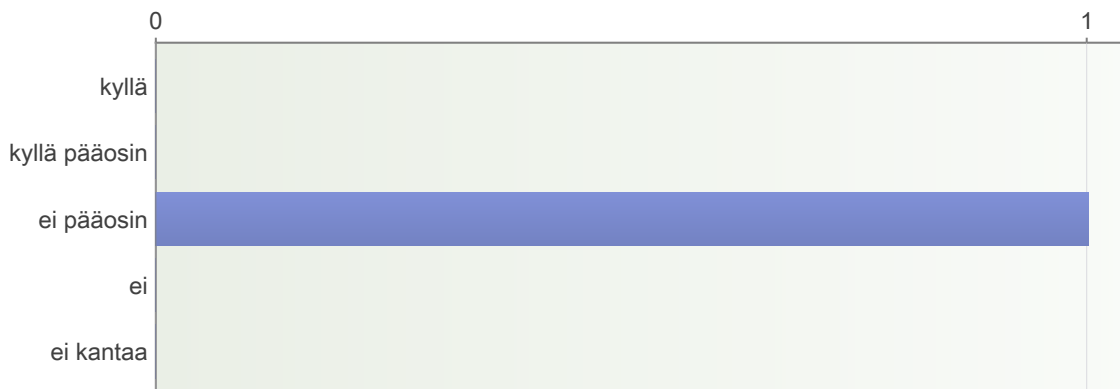

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

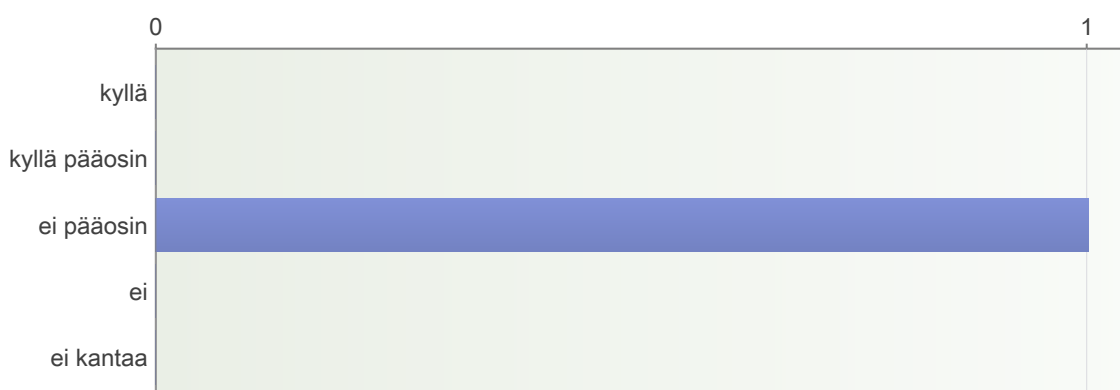
43. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

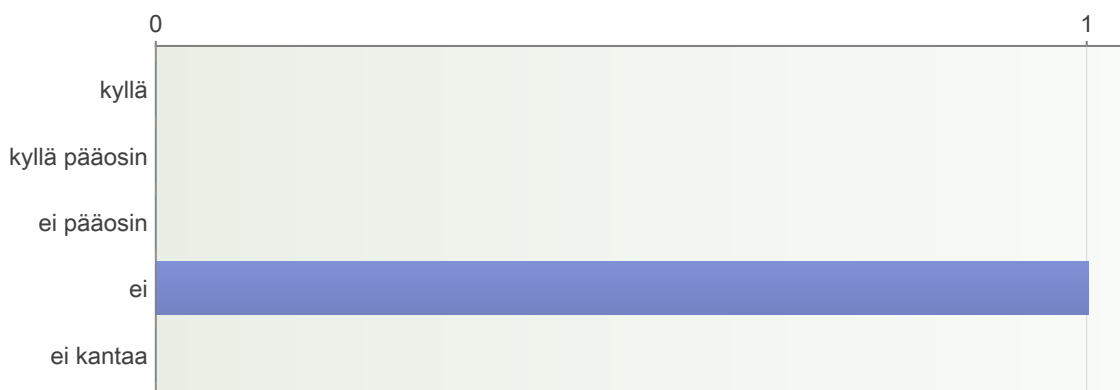

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

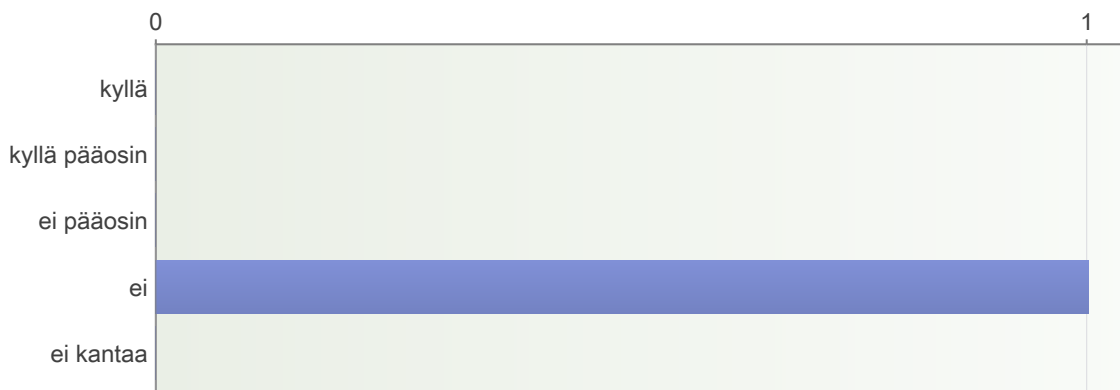

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

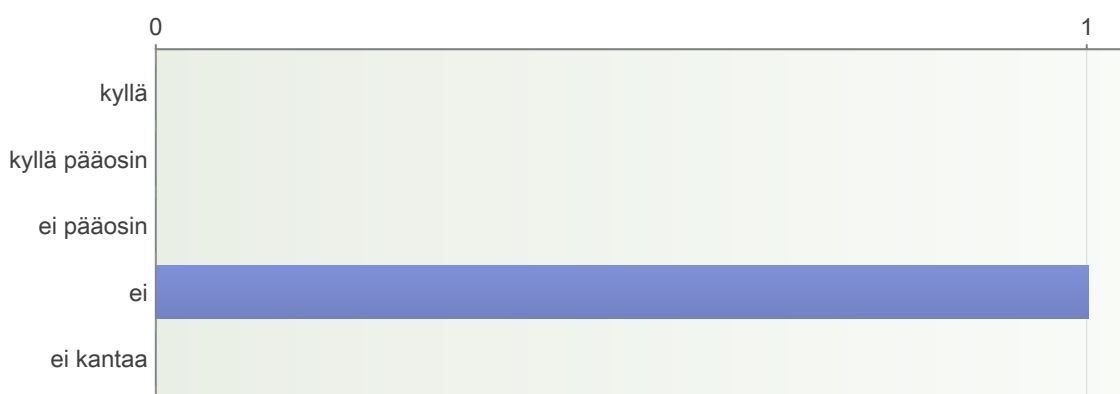

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

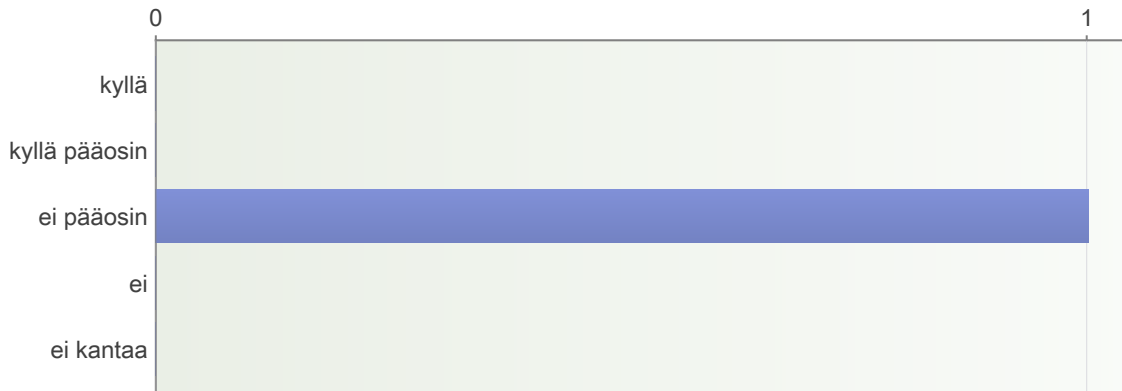

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

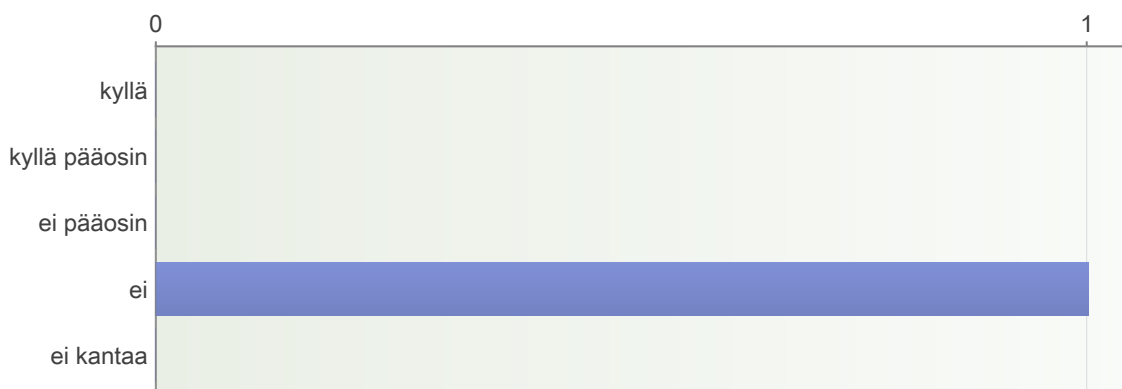
57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Markkinointi lisää kysyntää l. kustannuksia

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

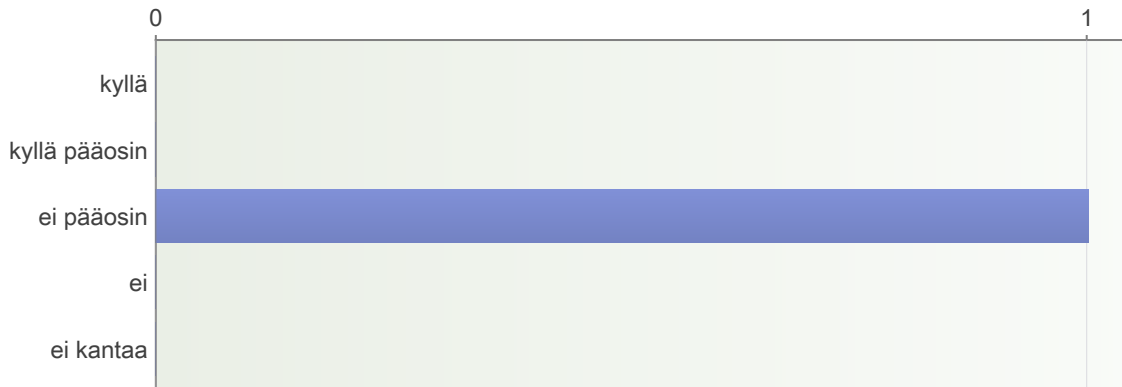

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksella on merkittäviä kunta- ja maakuntatason vaikutuksia. Kuntien perustehtävän näkökulmasta kuntaan syntyy merkittävä rajapinta maakunnan ja kunnan välille ja tämän rajapinnan toimivuus esimerkiksi oppilashuollon, suun terveydenhuollon, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja yhtiöittämisen näkökulmasta on kriittisesti tarkasteltava alue.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Hallitus julkaisi 31.1.2016 lausuttavaksi lainsäädäntöluonnoksen sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapaudesta. Lainsäädännössä on esitetty sote-palvelujen valinnanvapauden periaatteet, valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen tuottamismuodot sekä asiakkaille tarjottavat keinot ja välineet valinnanvapauden käyttämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapausjärjestelmän mallinnusta ja lainsäädännöllisen valmistelun voidaan arvioida oleva lähtökohtaisesti vaikeaa. Ottamatta kantaa lainsäädäntöluonnukseen sisältyviin poliittisiin lähtökohtiin ja tavoitteisiin, nyt lausunnolla olevaa lainsäädäntöä voidaan pitää, valinnanvapausmallin rakentamisen vaikeus huomioiden, ainakin kohtuullisesti tehtynä. Samalla voidaan kuitenkin todeta, että esitettyyn valinnanvapausmalliin sisältyy vielä puutteita, jotka tulee huomioida jatkovalmistelussa.

Lakiluonnoksessa esitetyn sosiaali- ja terveystalouden valinnanvapausmallin toteuttaminen on käytännössä mahdollista, mutta vain, mikäli valmisteluun varataan riittävästi voimavaroja ja aikaa. Lakiluonnoksissa esitetty lain voimaantulo on määritelty liian kireäksi. Yksityiskohtaisemmat lain toimeenpanossa tarvittavat määrittelyt jäävät ministeriöiden, maakuntien tai muiden viranomaisten ratkaistaviksi. Tällaisia toimeenpanon edellyttämiä operatiivisia päätettäviä asioita ovat esimerkiksi valinnanvapauden edellyttämien tietojärjestelmien valinta ja toimeenpanovastuut sekä valinnanvapausmalliin liittyvä tuotteistus ja palvelujen hinnoittelu. Lainsäädännön toimeenpanon näkökulmasta on selvää, että iso ja vaikea osa työstä on vielä tekemättä.

Valinnanvapauslainsäädäntö ei sellaisenaan takaa sitä, että sote-uudistus olisi toimeenpantavissa siirtymäajat huomioiden vuodesta 2019 alkaen.

Seuraavaksi nostetaan teemoittain esille lainsäädäntöön oleellisia vaikutuksia sekä myös ongelmakohtia, jotka pitäisi ottaa lainsäädännön jatkovalmistelussa huomioon. Tässä muistiossa esitetyt asiat osaltaan hankaloittavat lain toimeenpanoa.

Talousvaikutukset

Valinnanvapauslakiluonnoksesta ja sote- ja maakuntauudistusta koskevista muista aikaisemmin julkaistuista lakiluonnoksista ei ole mahdollista tehdä johtopäätöstä siitä, miten hallituksen asettama 3 miljardin kustannusten kasvun hillinnän tavoite on pitkällä aikavälillä saavutettavissa. Lainsäädännön rinnalla valinnanvapauslainsäädännön toimeenpano maakunnissa ratkaisee uudistuksen taloudellisten tavoitteiden toteutumisen. Lyhyellä aikavälillä on odotettavaa, että sosiaali- ja terveystalouden kustannukset nousevat mm. palkkaharmonisointien takia. Myös toiminnallisten päällekkäisyyksien purkamiset, ICT-kehittäminen, yhtiöittämiset jne. tulevat ainakin alkuvaiheessa lisäämään merkittävästi kustannuksia. Kustannuksia syntyy myös siitä syystä, että todennäköisesti ainakin osa itsemaksavista yksityissektorin asiakaista siirtyy uudistuksen jälkeen julkisesti rahoitettujen valinnanvapauspalvelujen piiriin. Odotettavaa lisäksi on, että tulevan sote-järjestelmän hallinnolliset kustannukset kasvavat nykyisiin hallinnollisiin kustannuksiin verrattuna.

Maakunnan järjestäjäorganisaatiolle on lainsäädännössä annettu palvelujen rahoitus- ja ohjaustehtävä. Maakunnan järjestäjäorganisaatio asettaa palvelutuotannon kustannuksille hinnat ja laatukriteerit. Hinnoittelu perustuu palvelujen tuotteistukseen sekä asiakasmäärään ja palvelutarvetekijöihin liittyvään korvausten hintamäärittelyyn. Kyseisiä palvelujen hintamäärittelyjä ei ole tehty. On myös todettavissa, että palvelujen korvaustasojen asettamisessa onnistuminen ratkaisee sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaiskustannusten määrän. Mahdollisuudet virhehinnoitteluihin ovat nyt käytävissä olevilla riittämättömällä kustannustekijäiedoilla ja riittämättömällä aikataululla ilmeiset. Virhehinnoittelusta voi seurata pahimmillaan merkittäviä ylimääräisiä julkistalouden kustannuksia. Uudistuksen taloudelliset riskit ovat kireän toimeenpanoaikataulun takia suuret.

Valinnanvapauden rahoitusjärjestelmä tulee rakentaa siten, että se ehkäisee eri palveluntuottajien

osaoptimointeja. Lakiluonnoksesta on pää-teltävissä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelutuotantoon sisältyy merkittäviä tuotantorakenteeseen sisältyviä insentiivejä, ts. palvelujen rahoittajan näkökulmasta epäsuotuisiakin osaoptimointimahdollisuuksia. Näitä palvelutuotannon kannustinvaikutuksia ei ole selkeästi huomioitu lainsäädännössä. Kenties merkittävien taloudellisten kannustinongelma ilmenee sote-keskusten jatkopalveluun ohjauksessa. Sote-keskukset voivat ainakin teoriassa optimoida taloudellista tulostaan ohjaamalla suuren osan asiakkaistaan maakunnan suoraan rahoittaman liikelaitoksen palveluihin. Tällaisten ei-toivottujen kannustinvaikutusten eliminointi näyttää jäävän yksittäisten maakuntien vastuulle. Lähtökohtaisesti voidaan arvioida, että isoimmat maakunnat kykenevät ratkaisemaan tuotantoon sisältyviä kannustin- ja osaoptimoinnin ongelmia – pitkällä aikavälillä. Sen sijaan on perusteltua kysyä, onko pienemmillä maakunnilla – edes pitkällä aikavälillä - riittävästi voimavaroja ja osaa-mista valinnanvapausmallilla toimivan tuotannon ohjaamiseen maakunnan järjestäjäorganisaation asettamia taloudellisia kannustinjärjestelmiä käyttäen? On odotettavaa, että pienimmät maakunnat joutuvat tukeutu-maan muiden suurempien maakuntien osaamiseen.

Tietojohtaminen ja ICT-järjestelmät

Valinnanvapausmallilla toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujär-jestelmä edellyttää vahvaa palvelujen järjestäjäorganisaatiota. Lisäksi tietojohtaminen, tiedon liikuteltavuus ja käytettävyys palvelutuotannossa ja palvelujen järjestämisessä ovat vähimmäisvaatimuksia valinnanva-pauden toimeenpanossa. Tiedon liikuteltavuuden ja käytettävyyden en-simmäinen merkittävä este on sosiaali- ja terveyspalvelujen erittäin kireä tietosuojalainsäädäntö. Asiakastietojen liikuteltavuus palveluntuottajalta toiselle ja palveluntuottajalta palvelujen järjestäjälle ei ole mahdollista ilman asiakkaan erillistä suostumusta. Asiakastiedon tietosuojavaa-timukset hankaloittavat merkittävästi valinnanvapausmallin toteuttamista. Valinnanvapauslainsäädännössä tai sen valmistelun yhteydessä ei ole julkisesti tuotu esille, miten tämä asiakas- ja potilastiedon tietosuojaan liittyvä ongelma ratkaistaan.

Maakunnan kunnilla ja kuntayhtymillä ei ole tällä hetkellä käytettävissä valinnanvapausmallin edellyttämiä tietojärjestelmiä. Palvelujen järjestäjän tulee tarjota maakunnan asiakkaille sote-palvelujen nettipohjainen haku-/vertailukone. Maakunnan järjestäjäorganisaatiolla tulee olla ICT-järjestelmät, joilla se voi seurata yksittäisten palvelujen volyyymiä ja kus-tannuksia ajantasaisesti ja tuottajakohtaisesti. Maakunnalla tulee olla li-säksi kyky maksaa palveluntuottajille korvauksia suoritetuista palveluista viipymättä. Edelleen maakunnan tulee rakentaa laatujärjestelmät, joilla se seuraa palveluntuottajille asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Tällaiset tulevaisuuden tietojohtamisen edellyttämät tieto-järjestelmät toistaiseksi puuttuvat maakuntien valmisteluorganisaatioilta. Valinnanvapauslain 66 §:ssä osavastuu tiedonhallintapalvelujen tuotta-misesta annetaan KELA:lle. Merkittäviltä osin valinnanvapauden tieto-johtamisen vaatimien tietojärjestelmien perustamis- ja kehittämisvastuu on kuitenkin tekemättä. Ei ole perusteltua, että jokainen maakunta joutuu ratkaisemaan itsenäisesti tämän tietojohtamiseen kytkeytyvän tieto-järjestelmäkokonaisuuden. Koordinointivastuu valinnanvapauden edel-lyttämien ICT-järjestelmien käyttöönotossa tulee olla kansallista vaikka ICT-järjestelmien tuotanto olisikin hajautettua.

Tiedolla johtamisen kehittäminen on perusteltua ja tavoittelemisen ar-voista riippumatta siitä, millaisella periaatteellisella järjestelmällä sosiaali- ja terveyspalveluita järjestetään ja tuotetaan. Tiedolla johtamista tulee viedä kunnissa, maakunnissa ja valtakunnallisesti eteenpäin, mutta on hyvin todennäköistä, että palvelujen järjestämiseen liittyvät ja tietojoh-tamista edellyttävät tehtävät eivät ole otettavissa käyttöön lainsäädännön voimaantulon aikataulussa. Pelkästään tietojohtamiseen sopivien tietojärjestelmien vertailu ja arviointi sekä tämän jälkeen tietojärjestelmän hankinta hankintalakia noudattaen vie aikaa. Maakunnan on myös varmistettava henkilöstön osaaminen. Maakunnan on mahdollisesti tar-jottava täydennyskoulutusta järjestämistehtäviin sekä myös uudenlaiseen palvelutuotantoon siirtyvälle henkilöstölle.

Valinnanvapauslainsäädännön toimeenpanossa on lisäksi huomioitava, että liikelaitosten ja tulevien yhtiöiden tukipalvelut tulee eriyttää. Tuleva julkinen yhtiö ei voi tukeutua julkisen sektorin tukipalvelujärjestelmiin.

Erilaisten tuotannossa tarvittavien ICT-järjestelmien hankinta yhtiöissä vie aikaa ja on ilmeistä, että tulevien yhtiöiden hankintoja ja käyttöönottoja ei kyetä tekemään vuoden 2019 alkuun mennessä.

Aikataulullisesti uudistuksen toimeenpano vaikuttaa sekä palvelujen järjestämisen että tuottamisen näkökulmasta äärimmäisen vaikealta.

Palvelujen valinnanvapaus, integraatio, saatavuus ja yhdenvertaisuus

Lakiluonnoksista ja hallituksen muista julkisista linjauksista voidaan johdopäätöksenä todeta, että sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluintegraatio käsitetään jatkossa kansallisesti uudella tavalla. Palveluintegraatio on tulevaisuudessa ennen kaikkea hyvää yhteistyötä, jonka perustana on asiakas- ja potilastiedon nykyistä vapaampi liikkuvuus ja hyödynnettävyys. Sote-uudistuksessa palveluintegraatiolla tarkoitetaan toiminnallista integraatiota, jossa palvelut tuotetaan saumattomasti hyvässä yhteistyössä eri palvelujen tuottajien kesken. Toiminnallisessa integraatiossa asiakastieto liikkuu sähköisesti asiakkaan mukana ja palvelut pe-rustuvat, ainakin joissakin tilanteissa, asiakkaalle tehtyyn palvelusuunnitelmaan.

Asiakkaiden valinnanvapaus toteutuu sote-uudistuksessa laajasti. Valinnanvapaus voi parhaimmillaan nopeuttaa sote-keskusten tarjoamiin palveluihin pääsyä, sillä palvelujen saannissa ilmenevät ongelmat todennäköisesti heikentävät palveluntuottajien asemaa kilpailuilla markkinoilla. On odotettavaa, että asiakkaat valitsevat palveluntuottajan, joka kykenee tarjoamaan palveluita ilman tarpeettomia odotusaikoja. Sote-keskusten mahdollisuus käyttää maksuseteleitä mahdollistaa sote-keskusten perustamisen myös alueille, joissa on pieni väestöpohja. Toisaalta sote-keskusten kapitaatiokorvauksiin perustuva rahoitusmalli tulee merkitsemään samanaikaisesti sitä, että sote-keskuksia voivat perustaa vain toimijat, jotka keräävät itselleen suuret asiakasmäärät. Näin siitä syystä, että keskimääräinen vuosikorvaus yhdestä asiakkaasta jäänee melko pieneksi. Tästä seuraa, että taloudellisten riskien minimoimiseksi sote-keskuksilla on oltava listautuneina myös sellaisia asiakkaita, joiden palvelujen käyttö on erittäin vähäistä. Vaikuttaa siltä, että sote-keskusten perustaminen tulee olemaan vaikeaa pk-yrityksille. Pk-yrityksille voi olla luontevaa toimia sote-keskuksille maksusetelituottajina.

Valinnanvapauden toteuttaminen laajasti sote-palveluissa edellyttää tulevaisuudessa vaativimpien palvelujen keskittämistä. Keskittämällä vaativimmat erityispalvelut, voidaan turvata riittävä erikoisosaamista omaavan työvoiman saanti ja vähentää kalliita investointeja kansallisesti. Peruspalvelujen ja vähemmän vaativien erityispalvelujen saatavuuden parantumisella on näin ollen kääntöpuolensa. Toisaalta erityispalveluita käytetään harvemmin kuin peruspalveluita ja näin tulkiten suuntaa peruspalvelujen saatavuuden vahvistamisessa voidaan pitää oikeana.

Valinnanvapaus toteutuu parhaiten suurissa väestökeskittymissä, jossa palvelujen käyttäjien määrä on suuri. Vastaavasti pienten paikkakuntien väestöpohja ei tarjoa samanaikaisesti usealle palveluntuottajalle riittävän suurta markkinaa. Lainsäädännössä on varmistettu, että maakunnalla on mahdollista turvata liikelaitoksen tuottamana palvelut myös alueille, jossa tuotanto ei ole markkinaperusteisesti kannattavaa. Tätä liikelaitoksen mahdollisuutta toimia erityistapauksissa valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen palveluntuottajana voidaan pitää hyvänä. Tämä poikkeussäätö lisää palvelujen saannin yhdenvertaisuutta.

Sote-uudistukseen liittyvä erikoinen yksityiskohta muodostuu työterveyshuollosta. Työterveyshuolto on päätetty jättää sote-uudistuksen ulkopuolelle. Tehtyä linjausta ei voida pitää hyvänä sote-palvelujen rahoituksen selkeyttämisen eikä palvelujen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Valmistelun lähtökohdana tulisi olla uudistus, missä tarvittavien palvelujen nopea saanti on turvattu asiakasryhmistä riippumatta.

Julkisten palvelujen liikelaitos ja palvelujen yhtiöittäminen

Valinnanvapausmalli otetaan lakiluonnosten mukaan käyttöön vuonna 2019 ja sitä laajennetaan vuonna 2021.

Julkisesti omistetut sote-palvelut tuotetaan liikelaitoksessa tai yhtiöissä. Liikelaitosta voidaan pitää maakunnan poliittisen ohjauksen näkökulmasta parempana tuotan-toinstituuiovaihtoehtona, kun aikaisemmassa lakiluonnoksessa ollut palvelulaitosta.

Lainsäädännössä ei ole yksityiskohtaisesti ja palvelukohtaisesti määritelty, mitkä palvelut kuuluvat tuotettavaksi yhtiömuotoisesti sote-keskuksissa ja mitkä palvelut jäävät liikelaitoksen tuotannon piiriin. Tältä osin lainsäädäntöä tulee tarkentaa ja täsmentää. Lainsäädännössä ei ole myöskään esitetty valmista ratkaisua siitä, miten yhtiömuotoisessa sote-keskuksessa voidaan tehdä julkisen vallan piiriin kuuluvia viranomaispäätöksiä. Viranomaisvallan käyttö yhtiöissä tulee ottaa huomioon lain jatkovalmistelussa.

Yhtiöittämisen toimeenpanoon liittyvä maakunnan yhtiöiden omistajuus-vastuut on määritelty lainsäädännössä epäselvästi. Valinnanvapauslain 40 §:ssä todetaan, että maakunnan liikelaitos ei voi tuottaa suoran va-linnan palveluja eikä maksu- tai asiakassetelillä tuotettavia palveluja. Maakunta voi kuitenkin perustaa yhtiön, joka tuottaa nämä palvelut. Henkilökohtaisessa budjetissa maakunnan liikelaitoksella voi sen sijaan olla tuotantovastuuta, mutta vain, mikäli henkilö kieltäytyy henkilökohtai-sesta budjetista. Käytännössä lienee niin, että suuri osa henkilökohtaisen budjetin palveluista on perusteltua yhtiöittä.

Pykälän 40 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että julkisen yhtiön voi omistaa liikelaitos. Perustelutekstejä voi helposti ja käänteisesti tulkita siten, että maakunnan järjestäjäorganisaatiolla ei ole suoraa omistusta tuotantoyhtiöihin. Tulkinta voi olla väärä, koska lainsäädän-nössä ei toisaalta kielletä maakunnan järjestäjäorganisaation omista-juutta. Liikelaitoksen omistus yhtiöissä voi vaikeuttaa yhtiöiden demo-kraattiseen päätöksentekoon perustuvaa konserniohjausta. Liikelaitoksen operatiivinen johtovastuu on johtokunnalla eikä demokraattisesti valituilla maakunnan valtuutetuilla. Lainsäädännössä vastaava liikelaitoksen yhtiön omistajuus ilmenee pykälän 23 asiakassetelien tuottamista koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yhtiöiden omistajuus tulisi saattaa mahdolliseksi myös maakunnan järjestäjäorganisaatiolle ja tämä mahdollisuus tulisi näkyä selvästi lainsäädännössä tai ainakin lain-säädännön perusteluissa.

Liikelaitoksen erityispalvelujen volyyymi supistunee suhteessa sairaan-hoitopiirin nykyisiin palveluihin terveyspalvelujen osalta ja laajenee vaativien sosiaalipalvelujen osalta. Terveyspalvelujen kirjon supistuminen selittyy mm. sote-keskuksiin siirrettävillä erikoislääkärivastaanotto-palveluilla sekä käyttöön otettavilla asiakaseteleillä. Erikoissairaanhoidon henkilöstö hajaantuu liikelaitoksesta sote-keskuksiin ja erityispalveluja tuottaviin yhtiöihin. Kehitys kääntää osaltaan vallalla olevan sai-raanhoitopiirien palvelujen keskittämiskehityksen palvelujen hajautta-miskehitykseksi. Näin etenevä muutos synnyttää vastaavasti tarpeen keskittää vaativinta erikoissairaanhoitoa entistä voimakkaammin. Tämä siitä syystä, että vaativan hoidon 24/7 palveluvalmius voidaan varmistaa vain riittävällä henkilöstömäärällä. Valtakunnallinen vahva ohjaus vaati-van hoidon keskittämiseen tulee varmistaa, mikäli valinnanvapausmalli toteutetaan lakiluonnoksissa esitetyn kaltaisena.

Valinnanvapaus, ennaltaehkäisevät palvelut ja hyvinvoinnin ja ter-veyden edistäminen

Valinnanvapauslakiluonnoksen mukaan julkiset palvelut eivät enää muodosta rakenteellisesti ehyttä kokonaisuutta. Ennaltaehkäisevien palvelujen osalta palvelujen rakenteellinen hajaannus ilmenee ehkä sel-keimmin lasten ja nuorten palveluissa. Lakiluonnosten mukaan valin-navapauden ulkopuolelle jäävät opiskelija- ja kouluterveydenhuolto. Sen sijaan neuvolapalveluissa vastuu jäänee sote-keskuksille. Lasten-suojelupalveluissa merkittävin vastuu puolestaan jää liikelaitokselle. Lasten ja nuorten palvelujen lisäksi hajaantumista tapahtuu tai hajaan-tuminen oikeastaan säilyy työikäisten palveluissa. Merkittävä osa työ-ikäisistä kuuluu jatkossakin työterveyshuollon piiriin, joka jää valinnan-vapausjärjestelmän rinnakkaisjärjestelmäksi. Rinnakkaisjärjestelmät synnyttävät käytännössä työterveyshuollon asiakkaille kaksinkertaisen korvauserusteen, yhden korvauserusteen sote-keskuksiin sekä toisen korvauserusteen työterveyshuoltoon. Tämän päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi työterveyshuollon asiakkaista saamaa korvausta sote-keskuksille tulee oleellisesti pienentää tai vaihtoehtoisesti työterveys-huollon sisältöä tulee

voimakkaasti siirtää pois sairauenhoidosta kohti ennaltaehkäiseviä palveluita.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävien hoitamiseen tulee ra-kentaa kannustava rahoitusmalli palveluntuottajille. Ilman toimivia rahoi-tusmalleja ja seurantajärjestelmiä on mahdollista, että palveluntuottajien intressit kohdentaa voimavaroja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ovat rajalliset. Mikäli kunnissa, järjestöissä ja sote-keskuksissa ei pa-nosteta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, vaikutukset heijastuvat viime kädessä takaisin maakunnalle väestön sosiaalisten ongelmien ja sairastavuuden kasvavien kustannusten kautta.

Uudistuksen valmistelun resursointi ja aikataulu

Koko sote- ja maakuntauudistuksen läpivieminen edellyttää merkittävää valmistelun resursointia jo vuodelle 2017. Valtion suunnitteilla olevaa valmistelun määrärahavarausta voidaan pitää riittämättömänä, mikäli operatiivinen vastuu palvelujen tuotteistamisista, hinnoittelusta, palvelu-tuotannon ohjauksesta ym. jää puhtaasti maakunnille. Valmistelutyöhön joudutaan hankkimaan ulkopuolista osaamista. Kunnissa henkilökunta on varattuna suurelta osin nykyisten palvelujen järjestämiseen ja tuot-tamiseen. Kuntien intressit rahoittaa valmistelua ovat ainakin osassa Suomea rajalliset. Sosiaali- ja terveystalvet ovat siirtymässä valtion rahoitusvastuulle ja pois kuntien päätösvallasta. Tällaisessa tilanteessa tulevaisuudessa rahoitusvastuullisen toimijan eli valtion on vastattava myös siitä, että se kantaa uudistuksen läpiviemisestä koituvan taloudel-lisen taakan ja riskin.

Sote- ja maakuntauudistuksen esitetty aikataulu mahdollistaa uuden maakunnallisen hallintorakenteen perustamisen ja sen vaatiman pää-töksentekojärjestelmän muodostamisen. Sen sijaan ajallisia ongelmia syntyy sosiaali- ja terveystalvetujen järjestäjäorganisaation ja tuottaja-organisaatioiden toiminnan käynnistämässä.

Palvelujen järjestäminen perustuu jatkossa tiedolla johtamiseen ja tiedon vapaaseen liikkumiseen. Palvelun järjestäjän edellyttämiä tietojär-jestelmiä ei ole valmiina. Myöskään tuotteistusta eikä muita sosiaali- ja terveystalvetujen tuottamisen korvausjärjestelmiä ole tehty. Pelkästään vaadittavien tietojärjestelmäratkaisujen hankinta julkista hankintamenet-telyä noudattaen vie aikaa.

Yksikään yhtiö ei voi myöskään aloittaa valinnanvapauden ehdoilla to-teutettavaa palvelutuotantoa, mikäli palvelunjärjestäjällä ei ole valinnan-vapautta koskevan lainsäädännön mukaista sähköistä talous- ja toiminnanohjausjärjestelmää sekä palvelujen tuotteistusta. Yhtiö voi saada ra-hoituksensa toimintaan vain, mikäli maakunnalla palvelujen järjestäjänä on kyky allokoita resursseja palveluntuottajille reaaliajassa valinnanva-pautaan käyttävän asiakkaan mukana.

Julkisen tuotannon yhtiöittäminen tulee olemaan prosessina pitkäkes-toinen, mikäli lähtökohtana on, että muutosvaiheessa julkinen tuotanto halutaan saada heti kilpailukykyiseksi. Varsinais-Suomen julkisissa sote-palveluissa työskentelee yli 20 000 henkilöä, jotka kaikki tulee siirtää uusien työntajien palvelukseen viimeistään 2019 mennessä. Mikäli ha-lutaan varmistua palvelujen toimivuudesta muutosvaiheessa, on henki-löstö käytännössä siirrettävä tulevien yhtiöiden ja liikelaitoksen palve-lukseen vuoden 2018 aikana ja mielellään jo vuoden 2018 alussa. Työ tulee olemaan valtava mm. mahdollisten palkkaharmonisointien takia. Henkilöstön siirtoa vaikeuttaa myös se seikka, että maakunnallisten yh-tiöiden perustaminen on mahdollista vasta maakuntavaltuuston ja halli-tuksen toiminnan käynnistyttyä keväällä 2018.

Esitetyt palvelujen tuotantoon ja yhtiöittämiseen liittyvät asiat ovat uudis-tuksen näkökulmasta kriittisiä ainakin kahdesta näkökulmasta. Huolima-ton ja riittämättömällä ajalla toteutettu valmistelu voi vaarantaa potilas-turvallisuuden sekä asiakkaiden oikeuksien turvaamisen. Lisäksi vailli-nainen valmistelu synnyttää todennäköisesti tilanteen, jossa julkisomis-teinen yhtiöitetty tuotanto ei ole kykenevä vastaamaan valinnanva-

pausmarkkinoiden haasteeseen. Julkisomisteisen tuotannon säilyvyys on liian kireällä valmisteluaikataululla uhattuna.

On suotavaa, että lainsäädännön voimaantuloa porrastetaan. Vuonna 2019 voidaan toteuttaa hallinnolliset muutokset, tuotannon uudet hallintomuodot huomioiden. Siirtymävaiheessa palvelujen rahoitus on perusteltua toteuttaa budjettirahoituksella ja valinnanvapausmallin käyttöönotto on otettava käyttöön vasta myöhemmin. Yhtäaikainen hallinnon, tuotantotapojen ja palvelujen rahoitus- ja ohjauksen käytäntöjen muutos ei voi tuottaa hyvää ja toimivaa lopputulosta.

Sote- ja maakuntauudistuksessa kysymys on yhteiskunnallisesti ja erityyppisistä asioista, joilla on suoraa vaikutusta ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Muutosta ei pidä toteuttaa aikataulupaineiden takia kiiressä ja huolimattomasti.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.